

Fjodor Michailovič Dostojevskij – Zločin a trest

Autor:

- F. M. Dostojevskij žil v letech 1821 – 1881
- Zemřel na epilepsii.
- Jeden z nejvýznamnějších spisovatelů ruského realismu.
- Prozaik a tvůrce moderního románu, především patřil mezi zakladatele psychologického románu.
- Byl členem utopického hnutí, kde se scházela ruská inteligence. Za toto členství byl odsouzen k trestu smrti, ale na poslední chvíli byl tento rozsudek změněn na vězení a na nucené práce na Sibiři. Těchto deset let vyhnanství se odrazilo v jeho tvorbě.
- Ve svých dílech popisoval především lidi s narušenou osobností a psychickými problémy.
- Po smrti své ženy se dostal do dluhů a propadl hazardu. V této době největšího zoufalství (v r. 1866) napsal své nejlepší dílo: „Zločin a trest“.

Zločin a trest

- Patří do ruské realistické literatury
- Psychologický román s kriminální zápletkou, který se odehrává v 2. polovině 19. století v ruském Petohradě a v závěru knihy i na Sibiři, tj. v autorově současnosti.
- Dílo je rozděleno na 6 částí a epilog (což je jakési dovyprávění knihy).

Děj:

Hlavní postavou knihy je chudý student Rodion Romanovi Raskolnikov, který kvůli nedostatku peněz musí opustit studium na právnické fakultě. Bydlí v podnájmu a aby měl z čeho žít, zastavuje různé věci u staré, lakomé lichvářky Aleny Ivanovy.

Nechce se mu pracovat a utvoří si vlastní teorii, podle které se lidé dělí na 2 skupiny. V prvním jsou lidé na vyšší úrovni, kteří nemusí dodržovat zákony a mají dost peněz. A tak si vytvoří jakési své „právo na zločin“. To znamená, že nadřazení lidé můžou páchat zločiny bez trestu.

V duchu této teorie ho napadne, že zabije tu hluchou, starou lichvářku Ivanovnu, tu veš, co trápí své okolí. Vždyť tím vlastně pomůže mnoha lidem, kteří si od ní půjčili peníze s vysokým úrokem. A tak začne plánovat vraždu a jde na obhlídku jejího bytu.

Ještě ten večer se v hospodě seznámí s bývalým úředníkem Marmeladovem. Je to alkoholik, který nedokáže uživit svou rodinu (má pět dětí a ženu), protože všechny peníze propije. Děti mají hlad, a tak peníze pro rodinu vydělává nejstarší dcera Soňa prostitucí.

Raskolnikov se druhý den vypraví za lichvářkou, chladnokrevně ji zabije vypůjčenou sekerou, a pak i její sestru Lizavetu, která se bohužel vrátila domů dříve, než měla. Rychle sebere měšec s penězi a nějaké zastavené věci a uteče. Sekeru otřenou od krve vrátí zpět na místo, ukradené věci ukryje pod kámen a jde domů.

Po vraždě těchto žen je předvolán na policii. Tam zjistí, že je to kvůli neplacení nájmu, ale když slyší rozhovor o vraždě, omdlí a oni ho začnou podezřívat.

Doma pak leží pak několik dní v horečkách a blouzní, stará se o něj jeho přítel student Razumichin. Raskolnikov trpí výčitkami, a tak se toulá po Petogradě a vede zoufalé monology. Při jedné takové procházce vidí opilce Marmeládová, jak ho přejede kočár. Jeho umírající tělo odnese k němu domů, a když zemře, dá jeho ženě své poslední peníze od matky na pohřeb.

Pak se vrátí i se svým přítelem Razumichinem do svého bytu, tam čeká jeho matka a sestra Duňa. O Duňe mají zájem dva nápadníci. Statkář Svidrigajlov, u kterého kdysi pracovala, on se do ní zamiloval, ale byl ženatý, ona o něj však nestojí a statkář se později zastřelí. Druhý nápadník je politik Petr Petrovič Lužin, je to arogantní sobec, který chce ženu jen na ozdobu a chce ji ovládat, ale Duňa k svatbě svolí, jen aby pomohla matce a bratrovi z chudoby. S tím však Raskolnikov nesouhlasí, s Lužinám se pohádá a Duňa jeho nabídku nakonec odmítne. Za čas se pak vdá za Raskolnikova přítele Razumichina, která se do ní zamiloval.

Rodion Raskolnikov už nemůže dál, tíží ho svědomí a tak se s vraždou svěří Soně, neboť cítí, že mezi nimi vzniká zvláštní pouto a že si rozumí. Soňa mu radí, aby se přiznal na policii a slibuje mu, že s ním zůstane, ať půjde kamkoliv. Ten to odmítá, neboť si myslí, že jednal správně, vždyť zabil jen veš!

Mezitím policejní inspektor Petrovič, který vraždu vyšetřuje, musí zatknout malíře Mikolku, protože se přiznal k tomuto zločinu. Ale pak inspektor zjistí, že malíř je fanatik, že to udělal jen proto, aby na sebe upoutal pozornost a mohl trpět za někoho jiného.

Rodion se dostává do stále větších depresí, uvažuje i o sebevraždě a po naléhání Soni a pod tlakem toho, že by odsoudili nevinného, se jde po dlouhém přemýšlení udat na policii. Je odsouzen k 8 letům nucených prací na Sibíři.

V poslední části knihy – v epilogu se ocitáme na Sibíři, kam byl Rodion poslán na 8 let. Tam ho doprovází i Soňa, pracuje jako švadlena a každý den ho navštěvuje ve vězení. Pravidelně píše dopisy jeho sestře Duně a Razumichinovi, kteří se vzali. Rodionova matka mezitím zemřela, protože neunesla pravdu o svém synovi, že je vrah. Raskolnikov se nejprve k Soně chová chladně, ale když onemocní a nemůže ho navštěvovat, teprve pak si uvědomí, že ji potřebuje a že ji miluje. A tak Sonina láska ho pomalu mění v lepšího člověka.

Charakteristika hlavních postav:

Rodion Romanovič Raskolnikov

- Typický příklad člověka, který žil dlouho v bídnych podmínkách a jedinou společností mu byla jeho vlastní hlava.
- Není divu, že se v ní vyvinula teorie jakéhosi „zločinu vyvolených“.
- Byl hrdý až povýšený, náladový až chmurný, člověk se sklony k hlubokým melancholiím.

Dmitrij Prokofjič Razumichin

- Rodionův starý přítel z univerzity
- Typická postava dobráka.
- Uprímý
- Prostý
- Inteligentní

- Praktický člověk
- Rodionově sestře vyzná lásku...

Pulcherija Alexandrovna Raskolnikovová

- Rodionova matka, která ho miluje bezmeznou láskou, zaslepuje ji to ve vnímání skutečnosti
- Je nejistá a často zmatkuje.

Starostlivá

- Typická ruská venkovská žena.

Avdot'ja Romanovna Raskolnikovová (Duňa)

- Rodionova sestra
- Krásná mladá slečna se spoustou nápadníků
- Je vůči svému bratrovi naprosto oddaná a podstoupí všechno (i svazek bez lásky), aby jej zabezpečila.
- Hrdá
- Dobrosrdečná
- Obětavá

Petr Petrovič Lužin

- Jednostranná postava
- Má zájem o manželství s Duňou
- Namyšlený
- Egoistický
- Prioritou je pro něj honba za kariérou
- Prospěchář
- Intrikář

Sofja Semjonovna Marmeladovová (Soňa)

- Jediná postava, která má největší vliv na Rodina
- Hodná
- Nesobecká
- Její rodina byla chudá
- Živila se jako prostitutka
- Nesmělá
- Nesobecká
- Obětavá
- Oddaná
- Soucitná

Arkádij Ivanovič Svidrigajlov

- Bohatý prostopášník

Porfirij Petrovič

- Inteligentní
- Důvtipný policista (respektive vyšetřující soudce)
- Mnohomluvný praktický požitkář

Razumichin

- Bývalý spolužák a věrný kamarád navzdory Raskolnikovo komplikované povaze

Autorova hlavní myšlenka:

Spisovatel ve své knize naivně vykreslil psychiku a duši vraha, který si naivně myslel, že vraždou vše spraví. Dále se zamyslel nad teorií, zda silní nadřazení lidé mají právo spáchat zločin na těch slabších, i když to jsou ničemové. Hlavní myšlenkou však není samotná vražda, ale vnitřní boj člověka se svým svědomím a výčitkami. Autor se zabývá právem na život a smrt. Také nám ukazuje chudobu Ruska v 19. století a ničivé důsledky alkoholismu.

Kompozice:

- Dílo je chronologické
- Rozděleno do 6 částí a epilogu (tj. několik měsíců v Petohradě a zkráceně popsány 1 rok na Sibiři).
- Psané v er formě a spisovným zastaralejším jazykem
- Občas tam jsou francouzské nebo latinské fráze.
- Kniha obsahuje popis (hlavně myšlenek hlavního hrdiny)
- Vnitřní monology (obhajoba a výčitky postavy),
- Ukončené a neukončené dialogy.
- Má romantické prvky (kdy láska vítězí nad chudobou a vězením)
- Má i realistické (pravdivé) zobrazení skutečnosti.
- Jednoduchý děj, ale rychlý dějový spád.

Znaky realismu:

- V dílu je přesné a pravdivé zobrazení skutečnosti života v chudém Rusku a hlavně zobrazení nitra člověka, kdy postava prožívá deprese, výčitky a duševní muka.
- V knize jsou i znaky kritického realismu, jako kritika nedostatků ve společnosti a ostrá kritika hl. hrdiny.
- Dalším znakem je vývoj realistického hrdiny.

Vlastní názor:

Kniha je zajímavá, je hodně psychologická. Víc než spáchaným zločinem se zabývá hrdinovým stavem po vraždě, kdy si ji vyčítá ale i odůvodňuje. Myslím si, že postava Raskolnikova je úžasná, popis jeho myšlenkových pochodů je vynikající.

Ale na druhou stranu je kniha zbytečně dlouhá. V knize se neustále opakuje to, co už bylo řečeno, pořád dokola se řeší to samé, jako jestli se má jít udat nebo ne, jestli se má zabít nebo ne. To mi připadá naprosto zbytečné. A konec knihy? Ten je úplně nečekaný. Nezdá se mi, že by ho v té době za vraždu neodsoudily na smrt, ale jen k vyhnanství na Sibiř.

Kniha se mi ale přesto vcelku líbila a můžu ji doporučit všem, kteří si chtějí přečíst zajímavý psychologický román.